

ÖMER SEYFETTİN

PERİLİ KÖŞK SEÇME HİKÂYESİ

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

3. BASKI

♥ can
miras

ÖMER SEYFETTİN
PERİLİ KÖŞK

SEÇME HİKÂYELER

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Can Miras

Perili Köşk, Ömer Seyfettin

© 2020 Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2020

3. basım: Mart 2022, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Başak Nur Vanlıoğlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4597-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750745973

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ÖMER SEYFETTİN
PERİLİ KÖŞK

SEÇME HİKÂYELER

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Günümüz Türkçesine uyarlayan

Necati Tonga

ÖYKÜ

♥can

Ömer Seyfettin'in Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Perili Köşk, 2020

ÖMER SEYFETTİN, 1884'te Balıkesir, Gönen'de doğdu. 1903'te Mekteb-i Harbiye'den mezun oldu. İzmir'e atanmışken Makedonya'da başlayan isyanı bastırmak üzere Selanik'e ve Manastır'a gönderildi, bu bölgede görev yaptı. Buradaki görevinde gösterdiği başarılarından dolayı iki liyakat madalyasıyla ödüllendirildi. İsyanın bastırılmasının ardından Kuşadası'na döndü. 1909 başında Selanik'te teğmen olarak görev yaptı. 31 Mart Vakası esnasında Hareket Ordusu subayı olarak İstanbul'a geldi. 1911'de askerlik mesleğinden istifa ederek Selanik'e yerleşti. Balkan Savaşı başlayınca yeniden askere alındı. 20 Ocak 1913'te Kanlıtepe'de Yunan ordusuna esir düştü. Atina yakınlarındaki Naflion kasabasında on ay kadar süren esirlik hayatı bitince 17 Aralık 1913'te İstanbul'a döndü. 1914'te askerlikten ikinci defa istifa etti. 6 Mart 1920'de İstanbul'da vefat edene kadar Darülmüallimin'de ve Kabataş Sultanisi'nde öğretmenlik yaptı. Ömer Seyfettin, ilerleyen yıllarda "hikâyecisi" olarak ünlenmesine rağmen edebiyat hayatına şiirleriyle girdi. Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp'la birlikte 1911'de *Genç Kalemler* dergisinde ortaya konulan Yeni Lisan hareketinin önemli temsilcisi oldu. Yazı ve hikâyeleriyle Türk dilinin sadeleşmesi hususunda gayret gösterdi.

İçindekiler

Sunuş	13
İlk Namaz	17
Bahar ve Kelebekler... ..	25
Ant	39
Falaka	49
Üç Nasihat	59
Pembe İncili Kaftan	71
Başını Vermeyen Şehit	87
Dama Taşları	101
Nadan	115
Kesik Bıyık	123
Tütün	129
Rüşvet	135
Tos!	139
Yüz Akı	151
Forsa	155
Perili Köşk	163
Keramet	171
Yüksek Ökçeler	175

Kaşığı	179
İlk Cinayet	185
Kurbađa Duası	189

Sunuş

“Edebiyatsız edebiyat yapacağım.”

Ömer Seyfettin

Otuz altı yıllık kısa ömründe yaklaşık yüz elli hikâye yayımlayan Ömer Seyfettin, şüphesiz ki modern Türk hikâyeciliğinin yapı taşlarından biridir. Şiir, mensur şiir, roman, makale, deneme, fıkra, mektup, günlük gibi türlerde de eserler vermesine rağmen Ömer Seyfettin öncelikle bir “hikâyeci”dir ve edebiyat tarihimize hikâyenin bağımsız bir edebî tür olarak gelişmesindeki en önemli pay ona aittir. Ondan önce Ahmet Mithat Efendi, Samipaşazade Sezai, Halid Ziya Uşaklıgil gibi isimler de hikâyeler yazıp yayımlamalarına rağmen Ömer Seyfettin, özellikle bu edebî türe eğilmiş, bu türün tanınmasını ve yaygınlaşmasını sağlamış, biraz da romanın gölgesinde kalan “hikâye”yi edebiyat âlemine benimseten ilk isim olmuştur.

Pek çok isim gibi edebiyat hayatına şiirleriyle giren Ömer Seyfettin’in ilk hikâyesi, 1902 yılında *Sabah* gazetesinde yayımlanan “Tenezzüh”tür. Bu hikâyenin yayımlanışının ardından 1920 yılında ölünceye dek ciltler dolduracak kadar hikâye neşretmiştir. Edebiyatımızda Ömer Seyfettin’in hikâyelerini yayımladığı dönem, Osmanlı İmparatorluğu’nun savaştan savaşa koştuğu en çalkantılı yıllarına denk gelir ki bu buhranlı dönemin yansımaları büyük oranda Ömer Seyfettin’in metinlerinde de karşımıza çıkar. Nitekim Milli Edebiyat’ın kurucularından

olan yazar, bu bunalımlı atmosferde edebiyata sığınışını şu cümlelerle açıklamıştır:

Evet, İtalya Muharebesi. Balkan Muharebesi... Ben Yanya Kalesi'nde esir oldum. Yunanistan'da bir seneden ziyade esirlik. İstanbul'a gelip kendimi toparlamaya başlayacağım zaman annemin ölümü. Sonra Cihan Harbi... İşte dört senedir bu felaketli harp. Müthiş buhran içindeyiz. Yarım okka ekmek otuz kuruşa satılırken kim edebiyatla uğraşabilir? Ama ben uğraştım.¹

Ömer Seyfettin'in hikâyeleri tema bakımından çeşitlilik gösterir. Başta çocukluk ve askerlik hatıraları olmak üzere başından geçen yahut bizzat gözlemediği olaylar Ömer Seyfettin'in hikâye dünyasını besleyen en önemli kaynaklar olarak sıralanabilir. Bu bağlamda çocukluk, savaş, tarih, vatan, kahramanlık, aile, din, kadın, evlilik, batıl inançlar, Doğu-Batı çatışması, toplumsal yabancılaşma ve değişim; Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde karşımıza çıkan belli başlı temalardır.

Ömer Seyfettin klasik hikâye anlayışına uygun metinler yazmıştır. Bu metinlerin bir girişi, gelişmesi ve sonucu vardır ve merak unsuru hikâyeye yön veren önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkar.

Döneminin dil anlayışını da göz önüne alarak söyleyebiliriz ki Ömer Seyfettin oldukça sade bir dil ve akıcı bir üslupla hikâyeler kaleme almıştır. Bazı hikâyelerde karşımıza çıkan mizahi ve ironik tutumla atasözü, masal, efsane gibi halk edebiyatı kaynaklarına yöneliş, yazarın dil ve edebiyat hususundaki halkçı tutumunun bir yansıması olarak kaydedilmelidir.

Ömer Seyfettin'in sağlığında bir bütün halinde neşredilmeyen hikâyeleri ilk defa yakın arkadaşı Ali Canip Yöntem tarafından 1926-1927'de üç cilt, 1938'de ise dokuz cilt olarak basılmıştır. Ömer Seyfettin'in hikâye külliyatı, ilerleyen yıllarda Tahir Alangu, Muzaffer Uyguner, Hülya Argunşah, Nâzım

1. Tahir Alangu, *Ömer Seyfettin: Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 338.

H. Polat gibi isimler tarafından hazırlanarak edebiyat hayatına kazandırılmıştır.

Elinizde tuttuğunuz seçki hazırlanırken yazarın hikâye dünyasını bir bütün halinde yansıtacağına inandığımız metinlerden bir derleme yapılmaya çalışılmıştır. Kitapta 1909-1920 yılları arasında yazılmış yirmi bir Ömer Seyfettin hikâyesi, metinlerin dergi ve gazetelerdeki ilk halleri esas alınarak yayına hazırlanmıştır. Kitapta “Kaşığı”, “Falaka”, “Pembe İncili Kaf-tan”, “Forsa”, “Başını Vermeyen Şehit”, “Ant”, “Forsa”, “Yüksek Ökçeler” gibi her biri birer klasik olmuş hikâyelere daha az tanınan fakat yazarın hikâyeciliğini yansıttığına inandığımız metinler eşlik etmektedir. Kitapta hikâyeler, yayın tarihlerini esas alan kronolojik bir sırayla dikkatlere sunulmuştur.

Kitaptaki hikâyeleri günümüz Türkçesine uyarlarken ya-zarın diline en az müdahaleyle artık Türkçe sözlüklerden nere-deyse tamamen çıkmış kelime ve terkiplere en uygun karşılıkları vermeye çalıştık. Bugün sık kullanılmayan Türkçe kökenli kelimelerle gündelik hayata dair bazı bilgileri dipnotlarda açıkladık. Az da olsa hâlâ kullanımda olan ve bağlamdan anla-mı çıkarılabilen kelimelere müdahale etmedik, bunlar için ki-tabın sonuna küçük bir sözlük hazırladık.

Umarım bu kitap, ölümünün 100. yılında andığımız Ömer Seyfettin’i geniş okur kesimlerine ulaştırmak ve hikâye türünü sevdirmek adına bir vesile olur. Başta kıymetli editörüm Mustafa Çevikdoğan olmak üzere, kitabın yayına hazırlanış aşamasında emeği geçen Can Yayınları çalışanlarına teşekkür ederim.

Necati Tonga
Kırıkkale, 2020

İLK NAMAZ

14 Ocak 1905

Oh, bu sabah ne kadar soğuktu. Yatağımın hararetlerini terk ettiğim vakit, çılgın fırtınalarla haykırarak, tehditkâr rüzgârlarla camları döverek geçen gecenin bütün soğukluğunu emmiş olan soğuk terliklere çıplak ayaklarımı sokunca içimde geceden kalan bir üşümenin titrediğini hissettim. Hizmetçim tabii uyuyordu, onu bu yakıcı soğukta sıcak yatağından kaldırmaya acırdım. Odamın kapısını açtım. Dışarıda kesici ve parçalayıcı kışın vahşi soğukları yüzümü ve ellerimi tokatladılar. Bu merhametsiz tokatların altında kollarımı sıvadım. Aptesimi aldım. Odama dönünce yalancı bir sıcaklık, bir teselli nefesi gibi, havlunun altından kollarıma, yüzüme, ıslanmış saçlarıma temas ediyordu. Daha fecr-i sadık¹ uyanmamıştı. Fecr-i kazibin² donuk kırmızı sakinliği gecenin soğuk karanlık perdesini parçalayarak büyüyor ve genişliyordu. Pencereye dayandım. Önümde, ayağımın altındaki bütün

1. Fecr-i kazipten sonra tan yerinde ufuk boyunca görülen ve gittikçe yayılarak güneşin doğuşuna kadar kesintisiz devam eden aydınlık, ikinci fecir. (Y.N.)

2. Güneş doğmadan önce gündeğusunda görülüp sonra kaybolan geçici aydınlık, birinci fecir. (Y.N.)

evler, sonsuz bir uykunun uyanılmaz kâbuslarını tamam-
lıyor gibi donuk ve cansız duruyorlardı. Deniz sınırsız
lacivert renkli bir donuklukla uyuyor ve tan vaktinin or-
tadan kalkan gölgeleriyle titreyen uzak ve sisli sahillere
beyaz dalgalarıyla nihayetsiz bir sınır çiziyordu.

Evlerin arasında fakir ve değersiz fakat manevi bir
yücelikle göğe doğru yükselen eski caminin küçük ve ih-
tiyar minaresi daha boştu. Sonra... Bu başlangıcı olmayan
dakikada bütün o sincabi gecelerin sonunda karanlıklar
mavi-kırmızı bir şeffaflık gibi damlarken, minarenin şere-
fesinde genç müezzinin zayıf gölgesi hareket etti. Ben
hırkama bütün bütün büründüm. Soğuktan büzülmüş ve
düşünceli, bu esmer ve üzgün kâinata karşı unutulmaz
bir ilahî seslenişin hatırası gibi derinden yansımaları ve ru-
humu ürpertip titreten ezanı dinlerken, on beş senedir
kalkabildiğim bu büyük ve maneviyatla dolmuş sabahla-
rın birincisini düşünüyordum. Ah, on beş sene evvel...

* * *

Şimdi avutucu çevresinden ne kadar uzak bulundu-
ğum annem, dünyada en sevdiğim, dünyada yegâne tap-
tığım bu saygıdeğer varlık, işte hatırlıyorum, on beş sene
evvel beni ilk sabah namazına kaldırmıştı. Galiba yine
böyle bir kıştı. Onun odasına bitişik olan küçük odam-
daki küçük karyolamda uyurken sıcak ve etkileyici bir
öpücük gibi alnımı okşayan nazik eliyle, nazik, ince par-
maklarıyla saçlarımı tarayarak, "Haydi Ömerciğim kalk,"
demişti, "kalk haydi yavrucuğum."

Ben gözlerimi açmıştım. Köşedeki küçük yazıhane-
min¹ üzerinde yanan küçük gece kandili –ah, bunu unu-

1. Yazı masası. (Y.N.)

tamam, bu bir kedi kafasıydı– iki pencereleli olan odamın beyaz, muşamba perdelerinin esmerliklerini aydınlatıyor ve yeşil, cansız gözleriyle bana bakıyordu.

“Fakat anneciğim,” demiştim, “daha gece...”

Her vakit öptüğü yerden, sol kaşımın ucundan tekrar öperek, “Yok yavrucuğum, saat on iki¹, sonra vakit geçer,” diye koltuklarımdan tutarak kaldırdı.

İçi fanilalı küçük terliklerimi giyerek ve gözlerimi yumruklarımınla ovuşturarak onu takip ettim. Karanlık sofadan bir anda geçerek odasına girdik. Bağdaş kurmuş bir zenciye benzeyen siyah ve alçak soba güürledeyerek yanıyordu.

“A... Pervin de kalkmış...”

Pervin –hizmetçimizdi– elindeki sarı güğümü sobanın üzerinden indiriyordu. Onun kalkacağına hiç ihtimal veremezdim. Annem demişti ki: “Pervin her sabah kalkar.”

Ben hiç kalkmadığım halde onun her sabah kalkmasına şaşırırdım. Hırkamı çıkardılar, kollarımı sıvadılar, aptes leğenin yanına çömeldim. Anneciğim, “Öyle yorulursun,” diye küçük bir iskemleyi altına koydu, ona oturdum: “Haydi, besmele çek...”

Pervin ılık suyu ellerime döküyor, annem başucumda, “Yüzünü, şimdi kollarını, yine üç defa...” diye fısıldıyor, unuttukça, “A! Hani başına mesh²?” gibi ihtarla yanlışılarımı bana tekrar ettiriyordu. Aptes bitince annemle beraber yavaş bir sesle namaz dualarını okuyarak kollarımı ve yüzümü kuruladık. Pervin de ayaklarını kuruladı ve çoraplarını giydirdi. Isınmak için sobanın

1. Gündoğumunun saat on iki olarak alındığı alaturka saate göre. (Y.N.)

2. Aptes alırken ıslak eli başın en az dörtte birine veya mest üzerine sürme. (Y.N.)

önüne gitmiştim, arkama dönünce annemi Irakıyye¹ seccadeyi açıyor gördüm... Sonra başına yeşil başörtüsünü örtterek beni çağırmıştı: “Gel...”

Gittim. Küçücük ben, oh onunla bir seccadede, bir yavru samimiyet ve saadetiyle o sevgili, o hassas anne vücudunun yanında durdum, iki lakırdıyla bana yapacağımı, evvelden öğrettiklerini tekrar etti:

“İki rekât sünnet... Gece öğrendiklerini ekle, unutmadın ya?”

“Hayır...”

“Haydi...”

O iftitah tekbirini² ellerini omuzlarına kaldırarak bir kadın gibi yaparken ben de elimde olmadan onu taklit etmişim. Sünneti bitirdikten sonra bana gözlerinin tatlı ve etkili tebessümüyle gülerek, “Yavrum,” demişti, “sen kadın mısın? Kadınlar öyle başlar, sen erkeksin, ellerini kulaklarına götüreceksin.”

Ve hararetli elleriyle benim küçük ellerimi kulaklarıma kaldırarak, “İşte böyle...” diyerek erkek iftitahını öğretti. Ben de tekbiri öyle alıp annemden farkımı, niçin erkek olduğumu, erkekliğin ne olduğunu, erkek olmanın yalnız küçük kızları dövmek ve onlara hâkim olmaktan başka da farkları olacağını düşünerek namazı bitirdim.

Dua ederken sordum ki:

“Nasıl dua edeceğim anne?”

O dua ediyor ve dudakları hareket ettikçe başörtüsü de titreşiyor gibi oluyordu. Başını salladı, duasını bitirdikten sonra, daha hâlâ hatırımda, “Evvela İslam olduğum için ey cenab-ı vacibü'l-vücut hazretleri³, sana şükrede-

1. Irak mamulü. (Y.N.)

2. Namaza başlarken söylenen tekbir. (Y.N.)

3. Var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı bulunmayan, her türlü kusur ve eksikten uzak olan Allah. (Y.N.)

rim, de... Sonra vatanımızın düşmanlarını perişan etmeni senden isterim, de... Sonra da bütün eziyet çeken, hasta olan, felakette bulunan, fakir olan Müslümanların selamet ve sıhhatlerini senden temenni ederim, de... En sonra kendin için, kendi iyi olman ve şeytanın yalanlarına aldanmaman için dua et!" demişti. Ben bu basit ve Türkçe duayı, annemin dolabındaki birbiri üstüne duran ve karıştırmam, "Dua kitaplarıdır, sakın ilişme!" ihtarıyla daima engellenen, yıpranmış, Arapça ve esreli, üstünlü¹ kitapları hatırlayarak içimden söyledim, sonra "Fatıha"...

Annem seccadeyi toplayarak bana uyuyup uyumayacağımı sordu, uykum var mıydı, bunu bilmiyordum... Cevap vermedim.

"Haydi öyleyse, git kitabını getir, dersini dinleyeyim."

"Peki..."

Artık esmer ve duman gibi bir aydınlıkla ışığıyan sofadan hızla geçtim. Odamın perdeleri biraz beyazlaşmış, küçük gece kandilinin yemyeşil gözleri sönererek siyah iki nokta gibi kalmış; sanki geceleri kendisine bakarak uyuduğum bu kedi kafası ölmüştü. Yazıhanemin üstünde açık duran kitabımı kaptım, annemin yanına koştum, hiç yanlışımlı çıkmadı.

Annem geceleri derdi ki:

"Yatmazdan evvel dersini üç defa oku yavrum, uyurken melekler sana onu öğretir."

O melekler bu gece de uykumda bana dersimi öğretmişlerdi. Annem şefkatli aferinlerle saçlarımı okşadı ve, "Daha mektebe çok vakit var," diye beni kendi yatağına yatırdı.

1. Arap harfli metinlerde altına konulduğu harfin "ı, i" seslerinden biriyle okunacağını gösteren işarete esre, üstüne konulduğu harfin "a, e" seslerinden biriyle okunacağını gösteren işarete üstün denir. (Y.N.)

O gece hiç uyuyamadım. Dalar dalmaz Hasan'ın hayali gözümün önüne geliyor, "İftiracı, İftiracı!" diye karşımda ağlıyordu. Küçük hayal gücüm o vakitki dini terbiyenin dehşetleriyle dolmuştu. Yarın ahret... Kim bilir kardeşim o hak-sız yediği tokadın hakkını benden nasıl çıkaracaktı?

"Ömer Seyfettin öncelikle bir 'hikâyeci'dir ve edebiyat tarihimizde hikâ-yenin bağımsız bir edebî tür olarak gelişmesindeki en önemli pay ana aittir. Ondan önce Ahmet Mithat Efendi, Samipaşazade Sezaî, Halid Ziya Uşaklıgil gibi isimler de hikâyeler yazıp yayımlamalarına rağmen Ömer Seyfettin, özellikle bu edebî türe eğilmiş, bu türün tanınmasını ve yaygınlaşmasını sağlamış, biraz da romanın gölgesinde kalan 'hikâye'yi edebiyat âlemine benimseten ilk isim olmuştur."

Necati Tonga

Yirmi bir hikâyeden oluşan bu seçkide "Kaşağı", "Yüksek Ökçeler", "Pem-be İncili Kaftan" gibi herkesçe bilinen hikâyeler, yazarın dil ve anlatım ustalığını gösterdiği diğer keyifli metinleriyle bir araya geliyor.

#edebiyatımızınmirası #milliedebiyat #yenilisan #tarhihikaye #çocuklukaniarı
#anadolu #balkanlar

 can

 canyayinlari.com | f | | canyayinlari

Öykü

ISBN 978-975-01-4597-3

9 789750 745973